

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

Američani zadali strahovite udarce japonski letalski in pomorski sili!

Bombe potopile in poškodovale čez sto ladij
in parnikov in uničile 405 letal. Enote japonske
mornarice pobegnile iz filipinskega vo-
dovja. — Oddelki druge britske armade pro-
drli do Arhema, Holandija, kjer se odpira
pot v Porursko dolino. Ostanke nemških di-
vizij se umaknili v doline ob reki Po v Italiji.
Rusi okupirali Tallin, glavno mesto Estonije
in mornarično bazo ob Baltičkem morju

PEARL HARBOR, HAVAJI.

25. sept. — Admiral Chester W. Nimitz poroča, da so ameriški letalski brodovje pri Manili, glav-
nem mestu Filipinskih otokov,
potopili in poškodovali nadalj-
njih 29 ladij in parnikov ter uni-
čili čez 200 letal.

V tem prejšnjem napadu so
potopili in poškodovali 103 ja-
panske ladije in parnike in raz-
bili 405 letal. Američani so iz-
vajali največjo zmago. Poro-
čilo dostavlja, da so enote japonske
bojne mornarice pobegnile iz
vodovja pri Filipinih.

Ameriške čete in pomorščaki,
ki so invadirali otok Peleliu, so
ubili čez sedem tisoč Japoncev
v bitkah v zadnjih devetih dneh.
Tri četrtine tega otoka so pod
ameriško kontrolo.

LONDON, 26. sept. — Moskva
poroča, da so ruske kolone pro-
drle nadaljnjih 50 milj daleč v
Estonijo in sasede Parnu. Prista-
nišče mesto ob Baltičkem morju.
Velika nemška sila v seve-
rozpadnem delu Estonije je ob-
krožena in v nevarnosti uniče-
nja.

Poveljnik ruske armade na
estonski fronti je maršal Leonid A.
Govorov.

Pearl Harbor, Havaji, 23. sept.
— Bojna letala in bombniki tre-
tjega ameriškega brodovja so
izvršili dva napada na Manilo,
glavno mesto Filipinskih otokov,
japonska letalska in bojna ladije
ter parnike v filipinskih vodah.
Bombe so razbile 205 japonskih
letal in potopile ter poškodovale
37 parnikov in ladij.

To je bil prvi ameriški bomb-
ni napad na Manilo od padca
Corregidora v maju 1. 1942. Ad-
miral Chester W. Nimitz poroča,
da je napad presenetil Japonce.
Ameriške izgube so neznatne.
Znašajo samo 15 bojnih letal,
toda člani posadk so bili rešeni.

Washington, D. C., 23. sept. —
Japonska častniška agentura Do-
mej in po Japoncih kontrolira-
na radiopostaja v Manili poro-
čata o novem američkem napa-
du na Manilo in letalske ter
mornarične baze. Japonske voja-
ške avtoritete so oklicale obsedno
stanje na Filipinih.

Japonsko poročilo je zabeležila
federalna komunikacijska ko-
misija. Ta vključuje tudi svari-
lo pred ameriško invazijo Fi-
lipinskih otokov.

Japonci, ki so poslali bojna le-
tala nad Manilo potem, ko je
bila proglašena za odprto me-
sto, so označili ameriški napad
za rutinski čin. "Vsa Manila je
prežeta s sovraštvom do Ame-
ričanov zaradi brutalnega napa-
da," pravi Domej. "Ameriški
letalci so metali bombe tudi na
bojnišče v Manili, čeprav je
nosila znak Rdečega križa. Bom-
be so padle na rezidenčne dis-
trikte in ubile ter ranile več
ljudi."

Zavezniški stan na Novi Gvi-
neji, 23. sept. — Ameriški le-
talci so ponovno napadli japo-
nske baze na otokih Halmahera,
Ceram in Celebes. Vrgli so več
sto ton bomb na te baze, ki so
porušile več vojaških naprav in
zabele požare.

Japonske baze na otokih Pa-
ramuširo, Iwo, Truk, Volcano in
Wotje so bile tudi bombardirane
iz zraka.

London, 23. sept. — Oddelki
druge britske armade so si utri-
li pot do ozemlja pri Arnhemu,

kjer so se čete zračne sile spusti-
le na tla. Te še vedno drže po-
zicije ob dostopih, kjer se odpi-
rat pot v Porursko dolino, kljub
napadom nemških oklopnih ko-
lon.

Ljute bitke divjajo v bližini
Nijmegen, holandskega mesta
na severnem koncu Siegfriedo-
ve trdnjavske linije. Nemško
poveljstvo je zagnalo nove di-
vizije v akcijo na 225 milj dolgi
fronti, ki se razteza od Holandi-
je do ozemlja na vzhodni strani
Nancyja. V bitki v enem sek-
torju te fronte so zavezniški raz-
bili čez sto nemških tankov.

Rim, 23. sept. — Ostanke dva-
najstih nemških divizij so se u-
maknili pod pritiskom osme
britske armade v doline ob reki
Po, se glasi komunikacije. Umik
je sledil padcu Riminija, nemške
trdnjave ob Jadranskem morju.

Oklopne kolone so po prebiti
nemške gotoske linije začele
prodirati proti Bologni, italijans-
kemu industrijskemu in komu-
nikacijskemu centru, čete pete
ameriške armade pa so udrele v
Firenzuolo, strateško mesto,
26 milj južno od Bologne.

Angleški in ameriški letalci
so metali bombe na Solun, grško
pristanišče mesto ob Egejskem
morju. Poročilo pravi, da nem-
ške čete zapuščajo otoke na tem
morju.

London, 23. sept. — Rusi so
okupirali Tallin, mornarično
bazo in glavno mesto Estonije.
S tem so osvobodili enote ruske
bojne mornarice v Finskem za-
livu in na Baltičkem morju. So-
vjetske letalci so potopili tri
nemške vojaške transporte, ki so
skušali pobegniti iz Tallina. Več
sto nemških vojakov je utonilo.

Nemci beže pred Rusi proti
zapadnemu obrežju Baltičskega
morja in v smeri Riškega zaliva.
Poročilo iz Moskve pravi, da ru-
ske topniške baterije bombardir-
ajo Rigo, glavno mesto Latvije
in luko ob Baltičkem morju. So-
vjetske čete so udrele v pred-
mestja in vse kaže, da bo Riga
kmalu padla.

Nelson se bo kmalu vrnil v Ameriko

Čungking, Kitajska, 23. sept. —
Donald M. Nelson, načelnik od-
bora za vojno produkcijo, je na-
znanil, da se bo kmalu vrnil v
Ameriko, kjer bo poročal pred-
sedniku Rooseveltu o razgovorih
med njim in generalom Kaiše-
kom. Ti so se nanašali na večjo
ameriško pomoč Kitajski. Ge-
neral Patrick J. Hurley, Roose-
veltov osebni odposlanec, bo
ostal na Kitajskem še nekaj te-
dnov.

Naciji znižali odmerke živil

London, 23. sept. — Radio
Berlin je priznal, da so bili od-
merki kruha in drugih živil zni-
žani. Posamezna oseba v Nem-
čiji dobi zdaj samo 60 gramov
kruha na teden.

Rusi aretirali bivša bolgarska premierja

London, 23. sept. — Radio Mo-
skva je naznanil aretacijo dveh
bivših bolgarskih premierjev.
To sta Bogdan Filov in Dobri
Bogilov. Aretirana sta bila tu-
di princ Ciril, bivši bolgarski
regentin nemški poslanik v So-
fiji.

Dewey za raztegni- tev socialne zaščite

Filmski zvezdniki in zvezdnice na shodu

Los Angeles, Cal., 23. sept. —
Governor Thomas E. Dewey,
predsedniški kandidat republi-
kanske stranke, je na masnem
shodu v tem mestu obljubil raz-
tegnitev programa socialne za-
ščite in brezposelnostnega zava-
rovanja.

V svojem prejšnjem govoru v
San Franciscu je podprl temelj-
ne ekonomske reforme Roose-
veltovega "new-deala", v Los
Angelesu, osrčju južne Califor-
nije, pa je šel korak naprej, ko
se je izrekel za revizijo zakona
socialne zaščite. On je v bistvu
z eno izjemo podprl zahteve
Kongresa industrijskih organi-
zacij in skušal prikazati Roose-
velta kot nazadnjaka.

Pred shodom, ki se je vršil v
Kolizeju, je bila velika parada
po glavnih ulicah Los Angelesa.
Shoda se je udeležilo okrog 90,
000 ljudi. Deweyja je predsta-
vil množici californijski guve-
rner Warren, ki je na konvenciji
republikanske stranke v Chica-
gu odklonil nominacijo za pod-
predsedniškega kandidata.

Na govorniškem odru so bili
filmski zvezdniki in zvezdnice,
med temi George Brent, Harold
Lloyd, Victor Moore, Randolph
Scott, Adolphe Menjou, Ruth
Hussey, Ginger Rogers, Frances
Dee in več drugih.

Stavka na Danskem se nadaljuje

Pomorski promet s Švedsko ustavljen

Stockholm, Švedska, 23. sept.
— Generalna stavka na Dan-
skem, ki je bila oklicana zadnji
torek, se nadaljuje, poroča dan-
ska častniška agentura. V izgre-
dih v Copenhagnu in drugih me-
stih je bilo več ljudi ubitih in
ranjenih. Stavka je protest pro-
ti nacistični zasegi danske poli-
cijske administracije.

Poročilo pravi, da je bilo 1700
policijev, ki so se borili proti
nemški oboroženi sili v Copen-
hagnu štiri ure, deportiranih v
koncentracijsko taborišče v
Nemčiji.

Nemške vojaške avtoritete so
zaprele vse danske luke. Pomor-
ski promet med Danskem in
Švedsko je bil ustavljen.

Wallace apelira na ameriške volilce

New York, 23. sept. — Pod-
predsednik Henry A. Wallace je
v svojem prvem govoru v tej
volilni kampanji apeliral na a-
meriške državljane, naj ponov-
no izvolijo Roosevelta za pred-
sednika Združenih držav. On
je nastopil na shodu v Madison
Square Gardnu. O Thomasu E.
Deweyju, predsedniškemu kan-
didatu republikanske stranke,
je dejal, da nima potrebnih kva-
lifikacij za vodstvo borbe za
polno uposlenost v povojni do-
bi in trajni mir.

Francoski igralec Chevalier še živi

Pariz, 23. sept. — Maurice
Chevalier, filmski igralec, ki se
je nahajal več let v Ameriki, še
živi. To dokazuje njegovo pis-
mo, v katerem izraža željo, da
se kmalu vrne na oder. Pred ne-
kakimi tedni so poročali, da so ga
ustrelili francoski gerilci.

SOVJETSKI TISK SVARI FINSKE VODITELJE

Zahteva takojšnjo raz- orožitev nemških čet FORMIRANJE NOVE VLADE

Moskva, 23. sept. — Sovjetski
listi so resno posvarili Finsko,
da bo Rusija začela izvajati dru-
gi član sklenjenega premirja, če
ne bo takoj razorožila nemških
čet, ki se nahajajo na njenem
ozemlju.

Izvestja, glasila sovjetske vla-
de, so objavile uvodnik, ki vse-
buje obdolžitev, da Finska odla-
ša z razorožitvijo nacističnih čet
in da jim celo pomaga pri begu
v Nemčijo. "V takem položaju
šteje vsak dan in sleherna ura,"
pravi izvestja.

Organ sovjetske vlade pou-
darja, da je finska vlada že 3.
septembra pristala na rusko za-
htevo glede razorožitve nemških
čet. To je bil ruski pogoj pred
sklenitvijo premirja. "Finsko
zagotovilo, dana Rusiji, zahteva
takojšnjo odločno akcijo," pravi
izvestja. "Nemške čete, katere
bi bile morale biti razorožene
15. septembra, se še svo-
bodno gibljejo na Finskem. O-
čitno je, da bo treba storiti dra-
stične korake proti finski vladi,
da se jo prisili v izpolnitev po-
gojev premirja."

Izvestja naglašajo v uvodni-
ku, "da rusko ljudstvo ne bo
nikdar pozabilo, da je Finska s
svojo geografsko lego ogrožala
varnost severozapadnih sovjets-
kih pokrajin. Finska, kateri
sta sovjetska vlada in rusko
ljudstvo dala neodvisnost 1.
1917, se ni izkazala kot hvalež-
na sosed, temveč je kršila pro-
vizije sklenjenih dogovorov. To
se je zgodilo v letih 1921, 1939
in 1941. Sovjetska Rusija bo
skrbela, da se to ne bo več po-
novilo."

Pravda, glasilo komunistične
stranke, zahteva strogo izvaj-
anje pogojev premirja. "To ni
samo v interesu sovjetske Ru-
sije, temveč tudi v interesu
Združenih narodov, da se pospe-
ši poraz sovražnika," pravi
Pravda.

Stockholm, Švedska, 23. sept.
— Diskuzije o formiranju nove
finske vlade so v teku v Helsin-
ku. Baron Mannerheim bo mor-
da ostal predsednik finske re-
publike. Finsko ljudstvo, ka-
kolikoli tudi švedska vlada, čaka na
znamenja, kako daleč bo Rusija
šla v smeri izolacije poražene
Finske.

Kriza poljske ubežne vlade

General Sosnowski se upira resignaciji

London, 23. sept. — Nova kri-
za se je razvila v poljski ubežni
vladi, ko se je general Kazimir
Sosnowski, vrhovni poveljnik
poljske oborožene sile, upri-
zastoval, naj odstopi.

Konflikt se je poostрил, ko je
Vladislav Raczewski, poljski
predsednik, odbil zahtevo čla-
nov kabineta, naj izsili resigna-
cijo Sosnowskega. Sovjetska
vlada je že večkrat označila So-
snowskega za fašista.

Britski zunanji minister, ki se
je vrnil v London s konferenco
med premierjem Churchillom
in predsednikom Rooseveltom v
Kanadi, pritiska na poljsko vla-
do za odstavek generala. Eden
je namignil, da je Sosnowski
glavna ovira v prizadevanjih za
dosego sporazuma med poljsko
ubežno vlado in sovjetsko Ru-
sijo. Pričakuje se, da bo poljska
vlada reorganizirana prihodnji
teden.

Domače vesti

Obiski

Chicago, 23. sept. — Dne 22. sept. je
obiskala gl. urad SNPJ Jo-
sephine Bedenk iz Livingstona,
Ill., v družbi svoje nečakinje
Anne Bunnette iz Chicago.

Padel na bojišču

Carpopolis, Pa. — Družina
John Rozman je bila 8. avg. ob-
veščena, da je njih sin Frank
pogrešan v vojni. Dne 11. sept.
pa so dobili drugo obvestilo, da
je Frank izgubil življenje 2.
avg. Služil je v bojni mornari-
ci s činom machinist mate third
class. K vojakom je šel febr.
1943. Star je bil 21 let in devet
mesecev, bil član SNPJ in ABZ.

Milwaukee vest

Milwaukee, 23. sept. — Dne 17. sept. je
po dolgi bolezni umrl John
Wohlgemuth, star 62 let. Zapu-
šča ženo, dva sinova, dve hčeri,
sestro Mary Krachnik in sedem
vnukov. — Poročili so se: John
Bačun in Barbara Pauling iz
West Allisa, Frank Koporetz in
Mary G. Kobe, Lawrence L. Pol-
zin in Della Mae Moore. — Vile
rojnice so se ustavile pri dru-
žini John Strizic in pustile sin-
čka, pri družini Anthony Mer-
slik hčerko, pri družini Emil Mi-
tich pa dvojčka — sinčka in
hčerko.

Iz Clevelanda

Cleveland, 23. sept. — Zadnje dni je
tukaj umrl Math Valentič, star
57 let in doma iz Centigrada v
Slavoniji, odkoder je prišel v A-
meriko pred 41 leti. Bil je član
SDZ. Zapušča ženo, štiri pa-
storka. — Dne 18. sept. je umrla Mary Bensa,
roj. Komič in stara 54 let. Do-
ma je bila iz vasi Vipože pri
Gorici na Primorskem, odkoder
je prišla v Ameriko pred 31 le-
ti. Bila je članica SZZ. Tudi
zapuščena žena in dva brata,
v starem kraju pa tri sestre. —
John in Frances Bergant sta bi-
la obveščena, da je njun sin
Pfc. Andrew Bergant pogrešan
v Franciji od 26. avg. Pri voja-
kih se nahaja od marca 1943 in
preko morja je bil poslan letos
za velikonoč. Ranjen je bil 31.
jul., potem pa se je zopet vrnil
na bojišče.

Caffery imenovan za poslanika v Franciji

Uvod v priznanje De Gaulleove vlade

Washington, D. C., 23. sept. —
Predsednik Roosevelt je imeno-
val Jeffersona Cafferyja za a-
meriškega poslanika v Franciji.
On je bil doslej poslanik v Bra-
zili.

Imenovanje poslanika je uvod
v priznanje vlade generala
Charlesa de Gaulle. Ta je zdaj
priznana le kot začasni režim.
Rooseveltova akcija je konkret-
no znamenje ameriške zunanje
politike napram Franciji.

Državni tajnik Cordell Hull
je nedavno izjavil, da Amerika
izvaja politiko v prilog močni
Franciji. Slednja mora spet za-
vzeti svojo mesto kot mogočna
država. Cafferyja bo najbrže
nasledil R. H. Norweb, ameri-
ški poslanik v Lizboni, Portu-
galsk.

Caffery je poklicni diplomat.
V diplomatsko službo je stopil
1. 1911 kot tajnik ameriškega po-
slaništva v Venezueli. Roose-
velt ga je imenoval za pomož-
nega državnega tajnika 1. 1934.
To pozicijo je imel le nekaj me-
secev, naka je bil imenovan za
poslanika na Kubi.

Caffery je igral vodilno vlogo
v Braziliji v teku kampanje,
da se ta država in druge latinske
republike postavijo na stran
Združenih narodov. Njegova za-
sluga je, da so z izjemo Argen-
tine vse postavile na stran za-
veznikov in podprle njihove
vojne napore proti osištini silam.

Roosevelt odprl volilno kampanjo

Govoril je na banketu unije voznikov

Washington, D. C., 24. sept. —
Predsednik Roosevelt je odprl
volilno kampanjo sinoči z govo-
rom na banketu mednarodne
unije voznikov, včlanjene v
Ameriški delavski federaciji.
Udrihal je po governerju Tho-
masu E. Deweyju, predsedniške-
mu kandidatu republikanske
stranke. Dejal je, da se poslu-
žuje nacistične taktike v propa-
gandi.

"Edini smoter klepetanja
Deweyja in drugih republikan-
cev v tej kampanji je zamenjava
znakov," je rekel Roosevelt.
"Predvsem hočejo ustvariti vtis,
da so bili demokratije odgovorni
za polom in depresijo 1. 1929, za-
eno pa si prisvajajo zasluge za
vse pridobitve, ki so bile doseže-
ne v zadnjih letih. Pospesmanje
v tem slučaju je sleparija. Skr-
beli bomo, da sadovi zmage ne
bodo izgubljeni, kakor so bili oni
po prvi svetovni vojni. Vojni
veterani ne bodo prodajali ja-
bolka na cestnih ogljih, ko se vr-
nejo v civilno življenje. Zmaga
ameriškega ljudstva in zavezni-
kov v tej vojni bo zmaga demo-
kracije."

Banketa se je udeležilo čez ti-
soč gostov in delavskih vodite-
ljev. Med temi so bili William
Green, predsednik Ameriške de-
lavske federacije; Daniel Tobin,
predsednik unije voznikov; Hen-
ry Kaiser, ladjegradniški mag-
nat, in več drugih.

Titovi partizani v bližini Belgrada

Cete petega zboraz zasedle Banjaluko

London, 23. sept. — Oddelki
jugoslovanske osvobodilne ar-
made, katere poveljnik je mar-
šal Tito, prodirajo proti Belgra-
du, glavnemu mestu, z dveh
strani, poroča radiopostaja Svo-
bodna Jugoslavija.

Pred nekaj tedni je Tito na-
znanil, da so partizani udri v
predmestja Belgrada. Ti so se
moral umakniti pod pritiskom
nemških protinapadov. Izgleda,
da zdaj večja partizanska sila
prodira proti mestu.

Radijsko poročilo pravi, da so
se partizanske sile združile na
južni strani Belgrada po okupa-
ciji Lazarevaca in da se zdaj
vale proti jugoslovanski prestol-
nici. Grmenje topov se že sliši
v Belgradu.

Bari, Italija, 23. sept. — Čete
petega zboraz jugoslovanske o-
svobodilne armade so okupirale
Banjaluko, komunikacijski cen-
ter v Bosni, se plasi sem despo-
lo poročilo. Banjaluka leži 155
milj zapadno od Belgrada.

Romulo se pridruži MacArthurjevemu štabu

Washington, D. C., 23. sept. —
Polkovnik Carlos P. Romulo,
rezidenčni filipinski komisar, je
naznanil, da se bo kmalu pri-
družil štabu generala Douglasa
MacArthura, zaeno pa je izre-
kel upanje, da se bosta kmalu
vrnila na Filipinske otoke. Ro-
mulo je bil prej član MacAr-
thurjevega štaba.

Bomba vržena v stanovanje šolskega nadzornika

Chicago, 23. sept. — Dinamit-
na bomba je bila vržena na dom
William H. Johnsona, nadzor-
nika čikaških šol. Razbila je
šipe v oknih in kosi stekla so
ranili osemetno Johnsonovo
hčerko.

BIVŠI RIMSKI PO- LICIJSKI NAČEL- NIK USTRELJEN

Prva obravnava proti vojnim zločincem

EKSEKUCIJE ITALI- JANSKIH TALCEV

Rim, 23. sept. — Pietro Ca-
ruso, policijski načelnik v Rimu
v dobi štirimesečne nemške o-
kupacije tega mesta, je bil na
obravnavi pred vrhovnim sodi-
ščem obsojen v smrt zaradi ko-
laboracije z nacisti. Nekaj ur po-
zneje je bil ustreljen.

Roberto Occhietto, Carusov
tajnik in soobtoženec, je bil ob-
sojen na trideset let zapor. To
je bila prva obravnava proti
vojnim zločincem v Rimu.

Sodni svet je tvorilo osem čla-
nov. Predsednik sveta je bil
sodnik Lorenzo Maroni, prose-
kutor pa Marie Berlinguer. Sled-
nji je označil obtožbeno za div-
je zveri. Obsodba je bila izre-
čena po dveh urah posvetoval-
ja članov sodnega sveta.

Caruso je prebledel, ko je sod-
ni svet izrekel obsodbo. Obtož-
nica mu je med drugim očitala,
da je izročil 335 italijanskih tal-
cev Nemcem. Izmed teh so jih
50 Nemci ustrelili.

Occhietto je pohajal nemško
sabotažno šolo v Holandiji. Na
obravnavi je trdil, da je dobil
važne informacije za zavezni-
ke, ko je delal za Carusa in Neme-
ce. Demonstracij, ko je sodni svet
izrekel obsodbo ni bilo.

Donato Carretta, vladna priča
in bivši nadzornik rimske je-
tinišnice, v kateri so se nahajali
italijanski talci, katere je Ca-
ruso izročil Nemcem, je bil u-
grabljen zadnji ponedeljek in
pretepen do smrti. Obravnava
proti Carusu in Occhiettu je bi-
la začasno odložena. Obnovlje-
na je bila v drugi sodni dvorani,
katero so zastražili policaji
in vojaške čete.

London, 23. sept. — Radio
Berlin je naznanil, da je bilo 40
italijanskih talcev, katere so dr-
žali Mussolinijevi fašisti v ozad-
ju nemške bojne črte v severni
Italiji, ustreljenih. Fašisti so se
na ta način maščevali za ekse-
kucijo Carusa v Rimu.

Kongres zaključil svoje zasedanje

Ponovno se sestane po novembrskih volitvah

Washington, D. C., 23. sept. —
Kongres je zaključil svoje za-
sedanje, da se bodo kongresniki
in senatorji lahko udeleževali
volilne kampanje. Zasedanje je
trajalo osem tednov. Kongres
je v tem času odobril program,
nanašajoč se na vojne operacije
in ameriško gospodarstvo.

Pred zaključitvenim zasedanja
sta obe zbornici sprejeli resolu-
cijo s pozivom na vse narode,
naj osvoje politiko svobode ti-
ska in svobodne izmenjave in-
formacij. Resolucija poudarja,
da je ta politika potrebna za za-
ščito in utrditev miru po za-
ključenju sedanje vojne.

Resolucijo so sestavili člani
odsekov za zunanje zadeve obeh
zbornic. Kongresnik Fulbright,
demokrat iz Arkansasa in član
odseka nižje zbornice, je dejal,
da so diktatorji najprej zatrli
svobodo tiska, govora in zboro-
vanja in potem začeli vojno.

Kongres se bo ponovno sestel
v zasedanju 14. novembra. Le v
primeri, da se pojavi važen do-
godek, bo sklicano izredno za-

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdravstveno društvo (Slovene Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt let, za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, za inokrajnost \$9.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih listov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnilno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom

PROSVETA

2557-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (September 30, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Gorje poraženemu!

Staro pravilo vseh vojnih zablod človeštva je: Gorje poraženemu! To pravilo se je izvajalo v vsej zgodovini človeštva od pamtiveka do danes. Sploh bo to pravilo veljalo, dokler bodo trajale vojne. Ampak v vsaki vojni, posebno pa v modernih, je vojna gorje tudi za "zmagovalce".

Gorje poraženemu velja posebno še za narod, ki izgubi vojno, ali ki se je bil pridružil onemu, ki je končno izgubil vojno. To pravilo velja še posebno za majhne narode, ki v kapitalistični družbi niso v realnosti nič drugega kot lutke te ali one velesile. Njih suverenost je le na papirju, kajti skakati morajo tako kot pokajo z bičem velesile, v čijih "sferah vpliva" se nahajajo.

Tudi po tej vojni ne bo drugače. Gorje bo onemu, ki bo poražen, kakor tudi gorje onemu, ki bo zmagal. Kraj, ki jih je dosegla vojna, bodo porušeni, pa naj se nahajajo v mejah premaganca ali "zmagovalca". Na obeh straneh bodo ostale Golgote trpljenja, neizmerna vojna pokopališča, milijoni invalidov, strasti sovražstva, milijoni mentalno in živčno pretresenih, splošno razdejano in končno velika bremena dolga. Brez števila bo onih na obeh straneh, ki ne bodo imeli, kamor bi glavo položili.

Vse to so sadovi vojne, najbolj barsbarske institucije človeštva.

Gorje poraženemu je zapisano tudi v "mirovnih" pogodbah, ki jih je sklenila zadnje dni vlada Sovjetske Rusije v imenu svojih zaveznikov z Rumunsko in Finsko. Gorje poraženemu je gotovo zapisano tudi v tajni pogodbi "premirja" z Italijo. In gorje poraženemu bo zapisano tudi v vseh ostalih "mirovnih" pogodbah.

Drugače sploh ne more biti, dokler bodo vojne. Od človeštva, kateremu je vojna višek "civilizacije", kateremu je promoviranje "narodnih interesov"—imperializma—na račun drugega višek diplomacije, bi bilo preveč pričakovati kaj drugega kot diktiranje mirovnih pogojev, v katerih je v vsaki točki zapisano—GORJE, PONIŽANJE, AMPUTACIJA ZEMLJE, TEŽKE VOJNE ODŠKODNINE.

Vojna ni samo višek barbarstva, marveč tudi višek ropanja. In dokler bo človeštvo toleriralo prvo, dokler bo toleriralo militarizem in imperializem, bo izvajalo tudi drugo. Vojna in ropanje, oboje gre skupaj.

O "mirovnih" pogodbah, ki jih je diktirala Rusija poraženi Rumuniji in Finski, rečem to, da bi bile lahko še bolj stroge, še bolj kartagenske. Da niso še bolj stroge in roparske, se imajo Rumunci in Fini zahvaliti "dobročinstvu" Moskve.

In slednja je bolj "milostno" postopala z Rumunsko, kateri je odvzela "le" Besarabijo in Bukovino, naložila vojnih reparacij v vsoti \$300,000,000, podvržla ves rumunski tisk in civilne svobodščine svoji (ruski) kontroli in ji obljubila vrniti oni del Transilvanije, ki ga je Hitler dal Madžarski. Povrh pa je morala Rumunija dati vsaj dvajset divizij za boj proti svoji bivši zaveznici, nacistični Nemčiji. Restavrirati mora tujezemskim lastnikom—angleškim, francoskim in ameriškim kapitalistom—tudi vse zasežene industrije in popraviti vso škodo.

Navidezno ti pogoji niso tako strogi, da bi jih Rumunija ne mogla preboleti. Rumunsko ugrabitve Besarabije po porazu carske Rusije leta 1917 Moskva sploh ni hotela nikdar priznati, ne pod Leninom, ne pod Stalinom. Toda do zadnjih let tudi ni trdila, da je ta teritorij ruski, kajti se je zavedala, da ga je carska Rusija v zadnjem stoletju dvakrat podjarmila s silo. Sploh je Besarabija sporni teritorij že stoletja in si Moskva lahko lasti prav toliko pravice do njega kot Rumunija.

Nova kost, ki jo je zdaj pograbil Rusija, pa je Bukovina, ki je bila prej del Avstro-Ogrske. Koliko na boljšem ali slabšem bo ljudstvo, nam ni znano. Vsekakor ga kulturno Rusija ne bo zatirala, marveč mu prej pomagala.

Značilni sta dve točki v tej pogodbi, in sicer točka glede vzpostavitve in rehabilitacije tujih kapitalističnih podjetij, predvsem oljnih naprav v Ploesti, katere so večinoma razbili ameriški bombniki, in točka glede kontrole rumunskega tiska in civilnih svobodščin po Moskvi. Prvo točko so gotovo diktirali v Londonu in Washingtonu in v znamenju "Teherana" jo je podprla tudi ruska vlada. Obratno se je zgodilo s točko o tiskovni "svobodi"...

Bolj drakonična pa je "mirovna" pogodba s Finsko. O tej pogodbi ne more nihče reči, da je "milostna". Finska je izgubila dva gospodarsko najbogatejša kosa svojega ozemlja. Na jugu ji je odsekan vilmurski distrikt, kjer je imela glavni del svoje industrije, na severu pa pečamski distrikt z edino lukko na Ledeno morje in z bogatimi svinčnimi rudniki, ki so bili poleg lesne industrije glavni viri dohodkov v zunanji trgovini. Pri Helsinku, glavnemu mestu, pa je izgubila kos ozemlja, polotok Porkkala, ki ga mora dati v "najem" za 50 let, da Rusija na njem zgradi pomorsko bazo. Placati mora tudi \$300,000,000 vojne odškodnine, in sicer v blagu in surovinah v prihodnjih šestih letih, kakor Rumunija.

Za Finsko so to težki pogoji, kajti dežela je revna. Le pridnosti svojega ljudstva se ima zahvaliti, da je pred vojno vladala na Finskem relativna "prosperiteta." To ljudstvo si je zgradilo posebno močno združeno gibanje, ki se je razvijalo v dominantno gospodarsko silo dežele. Ampak plačati mora kazen za svoje grehe, ker se je prvič leta 1939 postavila po robu močnemu ruskega medvedu, drugič pa, ker se je leta 1941 pridružila nacistični Nemčiji.

Glasovi iz
naselbinNA DELO ZA STARO
DOMOVINO!

Detroit, Mich.—Najprvo se najlepše zahvaljujem Franku Ilcu in njegovi soprogi za prenočišče, ki sta mi ga dala, ko sem bila na prvi konvenciji SANSa v Clevelandu.

Upam, da boste šli vsi tisti, ki ste bili izvoljeni in storili vse, kar je v vaših močeh za osvobodjenje našega trpečega naroda v domovini. V Detroit sem odpoštovala z velikim zadovoljstvom in prepričanjem, da se je vse lepo izteklo. Kar se mene tiče, se bom trudila in delala za naš narod v domovini.

Dne 6. oktobra se bo vršila seja v Narodnem domu na John R. Prinesite s seboj obleko, ki je ne potrebujete. Zbirali bomo vsakovrstno obleko, kajti v domovini so raztrgani in potrebujejo vsega. Prinesite obleko za otroke, moške in ženske. Moja želja je, da bi zbirali skupaj obleko kar v naši dvorani, kajti v mesto je daleč in od rok.

Torej, bratje in sestre, vsi na delo za naše brate in sestre v stari domovini. Vsak naj stori svojo dolžnost, vsi žrtvujemo vse, kar je v naši moči!

Mary Jurca.

PRISPEVKI ZA SANS

Niles, Ohio.—Podpisana pošiljam na upravni urad SANSa v Chicago, Ill., \$10 v podporo tej organizaciji, ki po svoji najboljši moči izvaja naloge in sklepe, sprejete na prvem slovenskem narodnem kongresu leta 1942, ki so bili ponovno potrjeni na minulih konvenciji SANSa, v korist trpečega slovenskega naroda v stari domovini.

Darovalci tega zneska so: Joseph Bučar \$3, po \$1: Jernej Černe, Ignac Flere, Louis Flere, Frank Jerman, Mirko Mehokovič, Mrs. Jack Predikaka in Louis Strah.

Vsem darovalcem izrekam iskreno zahvalo za njih naklonjenost in podporo temu potrebnemu in koristnemu gibanju.

S pozdravom,

Elizabeth Logar.

O NESREČI IN UNIJSKI
BOLNIŠNICI

West Frankfort, Illinois.—Ker imam prav sedaj nekaj časa na razpolago in ker se nihče ne oglasi iz naše naselbine, sem se odločil napisati nekaj vrstic o življenju rudarjev v teh krajih.

Najprvo naj povem, kako sem si ranih roko v prenegovniku na dan 11. septembra. Hotel sem zagostiti jekleni drog, pri tem pa sem z levo roko zadel ob rjast žebelj in si predrl žilo. Prišla je brizgati kri s tako silo, da je bilo krog mene takoj vse krvavo. Moj sodelavec je priskočil na pomoč in mi povezal roko, toda kri se ni ustavila. Potem sem hitro skočil k motorniku, kateri me je odpeljal k vходу. Preden sva se pripeljala ven, sem imel poln rokav krvi. Zunanaj je čakal avtomobil in me takoj odpeljal v bolnišnico, kjer mi je bolničarka vbrizgnila nekaj v rano in ustavila krvavico.

Rumunci pospravljajo ruske oklopne čete, ki so pomagale osvoboditi glavno mesto Rumunije Bukarešto, potem pa se začele valiti proti Jugoslaviji.

nje. Nato pa me je vzel v oskrbo zdravnik.

Rana ni posebno nevarna in se bo hitro zacelila, toda čutim se precej šibkega, kajti izgubil sem precej krvi.

V West Frankfortu imamo rudarji svojo bolnišnico, in sicer pod imenom U. M. W. of A. Bolnišnica je velika in moderna dvonadstropna stavba. Ima tudi sobo z X-zarki in kliniko. Glavnega zdravnika nastavlja lokalni UMW. Ako pa zanemarja svojo službo, ga lahko rudarji odlošijo in nastavijo drugega. V bolnišnico imajo vstop tudi privatni zdravniki in njih pacienti. V njej izvršujejo zelo nevarne operacije in zdravijo najbolj komplicirane bolezni.

Bolnišnico vzdržujemo takole: Vsakemu rudarju unija odtegne \$1.25 od dvotedenske plače. Razumljivo, v primeri bolezn ali poškodb nas zdravijo brezplačno. Ako mož plačuje posebne prispevke tudi za ženo in otroke, imajo tudi oni brezplačno potrebo v bolnišnici. Bolnišnica pa je odprta tudi za druge ljudi, kateri pa morajo plačati regularne cene. To sicer ni zadržna bolnišnica, vendar pa nam je v veliko pomoč.

Delavske razmere so ponavadi. Delamo šest dni v tednu. Novih delavcev ni videti, kajti najbrže imajo vsi delo.

Še nekaj besed o vremenu. Letošnje leto je takšno, da se ne da primerjati z drugimi leti. Na spomlad smo imeli veliko dežja, tako da nismo mogli skoro nič saditi, a sredi aprila je prenehalo deževati in pričeli smo obdelovati naše vrtove. Potem pa je prišla velika suša in vse posušila. Kompirja sem posadil 100 funtov, a skopal sem ga samo pol bušila namesto 12. Tudi fižol ni obrodil. Niti enkrat ga nismo jeli. Nakratko rečeno—naši vrtovi so prazni, sadovi uničeni in posušeni. Sedaj pa imamo dovolj dežja in če ne bo slane, bo pozna koruza dobro obrodila.

Jerry Zorka.

SLIKA NEMŠKEGA TERORJA

Franklin, Kansas.—Cenjeni urednik. Bratranec mojega moža je prejel pismo iz fare Moravce, Slovenija. Pismo je zanimivo, ker pokaže, kako kruto postopajo Nemci z našimi ljudmi v stari domovini. Datirano je bilo 6. junija 1944.

Pismo se glasi v celoti: "Dragi brati! Kako se imate? Pri nas je zelo hudo. Vse se je spremenilo, odkar si zadnjič pisal, odkar so nas podjarmili Nemci. Tukaj so vsi v vojski, toda ne v nemški, temveč v partizanski.

Brata Toneta so Nemci izgnali z grunta in se sedaj nahaja v Nemčiji, kjer se mu zelo slabo godi. Izgubil je vse svoje premoženje. Brat France in njegova žena sta še vedno doma na gruntu. Sestre Micke trije sinovi so v vojni. Kolikor nam je do sedaj znano, so vsi živi. Sestra Cirila pa je zelo nesrečna, ker je padel v vojni njen najstarejši sin Francel. Zelo nam je hudo zanj, a pomagati ne moremo. Pavla je še vedno pri Sv.

Miklavžu in vedno v velikih skrbih.

Radovedni smo, kako je kaj s teboj. Upamo, da si zdrav. Ako bi vedeli, da bi zagotovo prejel to pismo, bi ti pisali kaj več. Ako dobiš pismo in če imaš čas, pa odpis. Prejmi najlepše pozdrave od Pavla in Cirila. To pismo ti pošiljamo (tu je cenzor zenzuriral). Sestra Francka je še živa v Ljubljani. Tudi njej se hudo godi. Že tri leta ne morem do nje, ker je meja zelo zastražena.

Mogoče vam je kaj znano, kako grozno trpe vsi narodi pod nemško peto. Pozigajo vsi in pobližajo nedolžne ljudi. Tudi mi smo v neprestanem strahu, da se nam kaj hudega zgodi. Živimo od danes do jutri. Ne morem si predstavljati, kako strašno hudobni so nemški gestapovci. Pozdravi sestro Alojzijo in njevo družino. Kadar bo vojne konec, ti bomo bolj podrobno opisali te razmere. Pozdravlja te tvoja sestra Pavla in svak James Gril.

Hudo se godi našim ljudem v stari domovini, zato glejmo, da jim bomo pomagali, ko pride čas za to.

Julia Nolimal.

S POTA

Obljubil sem, da bom opisal naše še živeče stare rojake v Minnesoti. Dasiravno sem se mudil precej časa v železnem okrožju, severno od Dulutha, sem imel priložnost obiskati samo nekaj naših pionirjev.

Najprvo sem obiskal 88 letno Mrs. Maček v Gilbertu, za katero skrbi njena hčer Julija. Ženska ima ob postelji vsakovrstne priprave, da se z njimi pomaga dvigniti, kajti njene noge ji ne služijo več. Inja tudi stol na kolesa, s katerim se prepešava. Z njo sva se razgovarjala o nje-nem pokojnem soprogu, ki je umrl pred nekaj leti. Z njim sva se pred 55 leti skupaj vozila v Ameriko, in sicer od Logatca do Elyja, Minn.

Na Elyju živi tudi Stefan Agnic, ki je še vedno krepak, dasiravno ima že 90 let. Njegov brat Jože je bil glavni urednik pri KSKJ do odcepitve, to je do 1. 1898. Potem pa je bil ves čas pri JSKJ, sedaj ABZ. Njegova soproga je letos umrla. V Towerju, Minn., živi tudi nekaj naših starih naseljencev, katere bom ob priliki obiskal.

Pisal bi več, toda človek je žalosten, ko sliši, kako Hitler in njegovi morilci uničujejo naš ubogi narod v stari domovini. Sedaj potrebujemo edinstvo, ne pa preprirov. Zakaj nekateri ljudje ne morejo razumeti, da je v edinstvu moč? Tudi Rusija, Združene države, Kitajska in Anglija skupaj sodelujejo, le Slovenci se med seboj lasamo in cepimo. Nekateri lažijo kot izpubljene ovce v Washington in hočejo porušiti še tisto trohico slege, ki jo imamo danes. Kam plovemo? Kako žalostno se obnašamo v času, ko slovenski narod v domovini trpi in se bori za svobodo! Nekateri se trkajo na prsi, kaj so in se sklicujejo na vero, toda pogledati bi se morali v ogledalo in videli bi hribovce. Njim je le za dobre službe in vojnem, ki jih drugi plačajo. Vse to, kar počenjajo, je v veliko škodo naši Sloveniji, kateri sekla Hitlerjev meč globoke rane.

Pravilno je zapisal pokojni urednik Glasla naroda Trček, ki je dejal, da v primeru, da se ne bi mogel Hitler po končani vojni nam skriti, bi mu dali hvališče katoličani, ki so takega karakterja, kot oni, ki sem jih zgoraj omenil.

Matija Pogorelec.

POROČILO ZASTOPNIKA

Herminal, Pa.—Naj spregovorim še nekaj besed o konvenciji SANSa, ki se je vršila v Clevelandu. V kuhinji Slovenskega narodnega doma na St. Clair ave. sem opazil nekaj priletnih žensk, ki so pridno pomagale in s tem dokazale, da jim je narodna stvar še vedno pri srcu. Med njimi je bila tudi Mrs. Spick, katere je svoje čase živila v naši naselbini. Pri njej sem tudi gostoval za časa mojega bivanja v Clevelandu, za kar se ji najlepše zahvaljujem. Drugih žensk pa nisem poznal. Opazil sem, da je Mrs. Subel tudi zelo aktivna. Nabrala je precej lepo vsoto za ambulanco, katero so kupile Progressivne Slovenke za slovenske bojevnike v stari domovini.

Ta organizacija je potem izročila ček za \$3500 pisatelju Louisu Adamiču, kateri bo preskrbel, da pride ambulanca na pravo mesto.

Za SANS so v teku konvencije darovali razni ljudje lepe vsote, posebno pa sta se postavili clevelandski podružnici SANSa. Članstvo collinwoodske podružnice je izročilo odboru SANSa \$700, st. clairske pa \$500.

Na shod, ki se je vršil v Collinwoodu, sem se vozil v družbi samih znancev. Sofiral je Frank Česen, nazaj, na stanovanje, pa s Polancem, ki je svak od Mrs. Bartol iz Strabana, Pa. Najlepša hvala obema! Rad bi ostal nekaj dni v Clevelandu, toda društveno delo me je klicalo domov. Ne smem pozabiti, da sem obiskal tudi Slovenski narodni muzej, katerega tajnik in upravitelj je Erazem Gorše. Muzej se zelo lepo izpopolnjuje. Goršetu sem pozabil omeniti, da imamo spominsko knjigo JRZ, v kateri so zapisani vsi prispevki, katere smo tu nabirali do 1. 1920 za Jugoslavijo. Imamo tudi različne druge stvari, ki so v zvezi s tedanjim gibanjem za republiko Jugoslavijo, katere pa ni bila nikoli realizirana. Teden nismo uspeli, a zdaj so dobri izgledi, da se uresničijo naše želje.

Sedaj pa nekoliko o potovanju. V Veroni so ponovili Prosveto Zora Dogan, Fr. Krulc in družina Dales. Pri zadnjih sem zvedel, da je prišel na dopust član št. 680 SNPŠ tabni saržent Fr. Bergoč, kateri se je udeležil 52 letov nad sovražnikovim ozemljem. On je po poklicu navigator, udeležil se je tudi potovanja nad Avstrijo in Jugoslavijo. Nekoč je bil zadet pilot, a njegovo mesto je zavezal drugi in srečno so pristali Rock Lesar, kateri se je na novo naročil na Prosveto, je pa dodal k Bergočevim novicam, da je bil ranjen njegov sosed Česanik, Društvo št. 680 ima 89 članov pri vojakih.

Nato sem obiskal Franka Parona, kateri ima gostilno. Tudi on je ponovil Prosveto. Mrs. Kirn pa je kupila knjigo, Mrs. Boštjančič pa Kernov besednjak. Slovar je kupila za sina, kateri služi Strica Sama. V Coverdalu je ponovila Prosveto Mrs. Gruđen, obenem pa je dala tudi dva dolarja za krizano Slovenijo. V Libraryju so ponovili Prosveto Jack Dolenč, Tegovec in Mlakar. Slednji ima tudi omožene sinove, kateri pa so morali zapustiti dom in iti k vojakom. Mlakarja je prejšnji dan stroj udaril v obraz in toliko, da ni izgubil očesa. Samo, da ni hujšega. Dejal je, da se bo kmalu pozdravil, ker je železne nature. Nadalje so ponovili Prosveto Mejakovi in Intiharjevi, Antonija Kral pa je kupila Kernov besednjak, mož pa je dal dolar v podporo Proletarcu. Njih sin je pred kratkem napravil izpit za pilota. Izmed 50 kandidatov za pilote sta napravila samo dva izpit in oba sta Slovenca. To sta njih sin in neki Slovenec, če se ne motim, iz Milwaukeee. Mrs. Kravanja pa mi je pokazala nekaj slik, katere je njen sin posnel v Italiji. Obiskal sem tudi Butalya, ki je že dolgo bolan in se nahaja v postelji. Želim mu, da čim prej okreva. Ustavil sem se tudi pri družini Lipovšek. Tudi ta družina ima srečnega sina, ki je pilot sedaj nekje v Alaski. Pri znani dopisovalki Mrs. Klobučar sem pa dobil naročnico na Proletarca. Ona je sestra Mrs. Rozine iz White Valleyja. Dejala mi je, da ji je bilo hudo, ker se ni mogla udeležiti zlate poroke Žekerjevih. Naj na tem mestu popravim pomoto. Zlata poroka družine Žeker se je vršila v dvorani Rožinatove hčere. Nadalje sem pozabil omeniti, da sta Gorenčeva iz Imperiala in Tone Petrovič prispevali po \$5 k Proletarcem dvostotim.

Za naše delavske časopise je treba agitirati in prispevati, da se vzdržujejo. Motijo se tisti, ki mislijo, da bo kapitalistično časopisje pisalo za delavce. Albin Novak je opomnila na konvenciji SANSa, da naj vse tako uredimo, da bomo lahko ali nabirali prispevke za storo domovino k bogatim ljudem, namesto da bi beračili okrog delavcev, ki nimajo nič in ker so trdosrčni. Albin ima ideje iz 16. stoletja. Bogatini ne bodo dali nikomur nič. Ako hočemo pomagati svojim bratom in sestram v domo-

vini, moramo nabirati prispevke med našimi delavci, ki razumejo položaj našega ljudstva v Evropi in ki z njimi sočustvujejo, ker so sami tlačeni. Na ta način bomo tudi dokazali, da delavec sočustvuje z delavcem. Dokazati bomo morali tudi velikim trebnikom, da jih ne potrebujejo, da lahko sami opravljamo naravne zaklade, in sicer za korist vseh ljudstev sveta in ne samo za nekaj turotov. Toda polagoma, a gotovo se gradovi teh ljudi rušijo. Prav danes sem videl v časopisu neko palačo, za katero je plačal neki kapitalist \$2,500,000. V njej so se zbirali kapitalistični priležniki in njihove hčere in zapravljali ljudski denar. Davki poslopja so značali vsako leto \$10,000, a sedaj bo poslopje porušeno, naka bo zemljišče razdeljeno na parcele in pričeli bodo graditi domove za pozabljenke ljudi. Časi se spreminjajo. Ljudstvo se izobražuje in dela za boljše bodočnost.

Anton Zornik, zastopnik.

UJETNIK IŠČE
SVOJEGO STRICA

San Bernardino, Cal.—Nekje v Ameriki se nahaja moj stric, brat moje matere, toda nimam njegovega naslova. Za njegov naslov sem pisal moji sestri v domovino, a njenega odgovora še nisem dobil.

Kakor je čitateljem znano, se nahajam v tej deželi že trinajst mesecev kot ujetnik med Lah. Sedaj nosim že pet mesecev ameriško vojaško uniformo. Tudi o tem sem že poročal.

Prosil bi čitatelje Prosvete, ako bi kateri vedel, kje živi moj stric, da bi mi o tem sporočil, ali pa sam, če bi slučajno čital te vrstice. Moj stric je doma iz Črna Vrha nad Idrijo. On je brat moje pokojne matere, katere se je pisala Marija Habe in se poročila z mojim očetom Leopoldom Bezeljakom. Mislim, da se tudi on piše Habe, a gotov nisem, ker spominjam se, da so mojega pokojnega starega očeta klicali Lisjak. Mogoče se je tako reklo samo pri hiši.

Pošiljam nešteto pozdravov vsem rojakom iz Črna Vrha in bližnjih vasi in prav tako ostalim Slovincem. Ako bi kateri kaj vedel o mojem stricu, naj mi piše na sledeči naslov: Pavel Bezeljak, 250th It. QM. Solv. Rep. Co., Mira Loma QM. Rep. Sub. Depot, San Bernardino, Cal. S tem pismom zaen pošiljam \$5 za pomožno akcijo in znamke za odgovor.

Na koncu želim vaši organizaciji veliko uspeha in še posebno predsedniku V. Činkarju.

Pavel Bezeljak.

AMERIŠKI VOJAK SREČAL
TITOVE LETALCE

Chicago, Ill.—Družina Kure iz Chicago je prejela pismo od sina, ki se nahaja z ameriško armado v severni Afriki. Iz pisma posnemamo tudi sledeče:

Tu se imam zelo dobro—lepo vreme, ne preveč vroče, večer pa so hladni. Pred kratkim se je tu ustavil aeroplan, v katerem so se peljali jugoslovanski piloti. Nagovoril sem jih in se jim predstavil. Niso mogli razumeti, kako more ameriški vojak tako dobro govoriti slovenski jezik. Bili so zelo veseli, kajti oni ne znajo angleščine. Dva sta bila poročnika po činu, eden pa kapetan, toda vsi trije piloti. Dejali so mi, da so oficirji v Titovi osvobodilni vojski. Sem s dospeli po letala, s katerimi bodo odleteli v Jugoslavijo. Povedali so mi tudi, da imajo Jugoslovani hude čase in da se boji s sovražnikom vrše noč in dan. Eden izmed njih me je vprašal za naš naslov in dejal, da nam bo pisal po vojni. On je iz Ljubljane. Razumljivo, da sem mu dal naslov. Omenjeni častniki se pišejo Vukčević, Vemič in Vovk.

Tu je prav prijetno. Kopljem se vsak dan. Imamo tudi sladoleh in pivo in prav tako kino. Tu prodajajo sladoleh otroci, prav tako kot v Cioeru. Učim se italijanščine, ker je tu veliko Italijanov. Imamo tudi precej italijanskih ujetnikov, kateri delajo v naših jedilnicah in sotorih. Perilo mi pere neka Italijanka. Ki je žena nekega šoferja. Za pranje plačamo tri zavojke cigaret, kateri stanijo 30 lir ali 25 ameriških centov. Zelo poceni!

Pozdravlja vas vaš sin

Clara.

Domača fronta

Office of War Information
Washington, D. C.

ZA KRITJE VOJNIH POTREB JE TREBA 200.000 MOŽ

Washington. — Paul V. McNutt, ravnatelj War Manpower komisije, je objavil statistične podatke o potrebah delovnih sil v različnih okrajih vse dežele. take, kot so danes, pri čemer se je pokazalo, da vlada v mnogih državah in okrajih pomanjkanje delovnih sil za izvrševanje produkcijskega programa v nekaterih bistvenih tovarnah, ki morajo obratovati, dokler ne bo zmaga naša.

McNutt je prejel te podatke brzojavno od 12 pokrajinskih ravnateljev WMC, ki obsegajo vse Zedinjene države ameriške. Te brzojavke dokazujejo, da vlada v več važnih okrajih vojne produkcije pomanjkanje delavstva, ter da bi bilo treba najti 200.000 delavcev za kritje produkcije različnega vojnega materiala in opreme, katere je ravnatelj zahteval general Eisenhower.

Ta poročila tudi potrjujejo, da moških delavcev ni nikjer v izobilju, dočim je nastalo v New Englandu, ob severnem Atlantiku, na srednjem zapadu in v industrijskih okrajih ob Tihem oceanu tako pomanjkanje delavskih sil, da mu bo mogoče odplačati iz krajev, kjer je položaj manj slab. V takozvanih okrajih za "vojno oskrbo", tam, kjer se izdelujejo bistveno važne vojaške potrebščine, si prizadeva WMC z vsemi silami zadostiti tem zahtevam in odpraviti pomanjkanje delovnih sil s premeštitvijo delavcev.

SLUŽI DOMOVINI S TEM. DA GREŠ V ŠOLO

Washington. — Pod vodstvom državnih uradov in privatnih organizacij se kampanja za obiskovanje šol krepi razvija v najmanj 32 državah, iz katerih sta prejela vladni urad za vzgojo in urad za otroke prve podatke.

V Tennesseeju je prevzela vodstvo te kampanje Tennessee Education Association, kateri pomaga državni urad za civilno obrambo in državni department za vzgojo.

V Ohiju je kampanja v rokah posebnega odbora za podporo obiska šol, ki obratuje v vsej državi Ohio kot odsek državne vlade za obrambo, odbor za mladino v vojni. Predsednik tega komiteja je dr. David J. Wiens, članov je 42, predstavniki državljskih, verskih, delodajalskih, delavskih in podpornih organizacij ter državnih uradov.

"Ako je prekinjena vaša šolska izobrazba prej kot bi bilo umestno, je verjetno, da bodo od vas pozneje zahtevali stvari, ki bodo presegle vaše zmogljivosti," piše George D. Stoddard, komisar za vzgojo v državi New York, v pismu naslovljenem mladini te države. "Niti za vašo domovino, niti za vas samega to ne more biti dobro. Radi tega vam pravimo vsi — ostanite v šoli tako dolgo kot le mogoče in vrnite se zopet nazaj v šolo, čim vam je dana prilika za to. Ako boste trdo delali in se učili hitro — v tem šolskem programu, ki je prirojen šolskim potrebam v vojnem času, boste največ doprinesli k pospešitvi zmage in uvedbi miru. Ako hočete služiti domovini, pojdite v šolo."

Fantje in dekleta, nazaj v šole! Ne zapravite si priložnosti, ki se vam nudi, da se dobro izolate, za ceno začasnega, četudi morda dobro plačanega dela!

PRESKRIBITE SI MOČNE ZAVOJE ZA BOŽIČNA DARILA

Washington. — Poštna služba armade in mornarice opozarja občinstvo, da je treba spraviti darila, ki gredo preko morja, v poštni in zenskim članom oboježenih sil v škatljice iz kovine, lesa ali nekakega "fiberboarda", ali pa zelo trpežnega, na obeh straneh impregniranega kartona. Zavoji naj bodo močno povezani. Rok za odposiljatev zavojev preko morja je od 15. septembra do 15. oktobra. Poštni urad pravi tudi, da bi bilo umestno zaviti vse zavoje

iz kartona še enkrat v močan papir, kajti pokazalo se je v praksi, da so zavoji, ki nimajo tega omota, čestokrat raztrgani, tako da pade vsebina ven.

Kar zavijete, mora biti tesno stisnjeno, da se ne bo premetavalo na transportu in poškodovalo ostalo vsebino, ali pa raztrgalo zavoj. Sladkorčki, lešniki, bonboni iz karamela ali čokolade, "fruit cake" in čokolade v kosih pa morajo biti zaviti vsak posebej v voščen papir in potem spravljene v škatljice iz kovine, lesa ali kartona. Mehki bonboni, bodisi domači, bodisi kupljeni, pa raje ne pošiljajte. Predmeti, ki imajo ostre robove ali osti, kot aparati za brijanje, noži in slično, morajo biti omotani, da so osti dobro zavrovane, tako da je nemogoče, da bi poškodovali druge pošiljateve.

Vse božične pošiljke naj nosijo napis "CHRISTMAS PARCEL". Teža ne sme biti več ko 5 funtov, a velikost zavoja ne čez 15 inčev v dolžini.

MODRI "TOKENI" RAZVELJAVLJENI

Washington. — Administrator OPA Chester Bowles je naznanil, da bodo modri tokeni za eno odmerko razveljavljeni. Ta ukrep je postal mogoč po spremembi z dne 17. septembra, ko je bilo odpravljeno racioniranje skoraj vseh prikuh v konzervah ali steklenicah ter sadja, ki je vključeno.

Bowles je izjavil, da bodo v bodoče "odmerki za hrano v konzervah izračunani tako, da bo večina veljala po 10 ali večkrat po 10 odmerkov, tako da bodo gospodinjke uporabljale za nakup svoje modre znamke, ne da bi jim bilo treba drobiža."

Odločitev, da bo racioniranje prikuh in sadja v konzervah in steklenicah odpravljeno, je padla, ko je War Food Administration izjavila, da so sedanje zaloge in bodoče dobave tolike, da bodo tudi brez racioniranja krite vse civilne potrebe.

OLAJŠANJE ZA DAVKOPLAČEVALCE

Washington. — Joseph D. Juran Jr., komisar za notranje davke, je naznanil, da bo približno 30.000.000 davkoplačevalcev odrešenih računov njihovih dohodninskih davkov, ker bodo mogli uporabiti pobotnice pridržkov od zasluzka za svoje "return" prijave.

V skladu z določbami dohodninskega davčnega zakona za leto 1944 je komisar odobril uporabo pobotnic pridržkov od zasluzka v tem smislu. To bo olajšalo približno 30.000.000 osebam posel davčne prijave, ker bodo mogli enostavno deklarirati svoje dohodke na podlagi svojih pobotnic za odtegljaje, mesto da bi vpsalali izpolnjeno polo "Form 1040".

Zakon zahteva, da mora vsak delodajalec predati vsakemu svojih delavcev na dan 31. januarja, ali pa prej, pobotnico odtegljajev, iz katere je razviden skupni znesek izplačanega zasluzka in odtegnjenega dohodninskega davka v teku leta. Formulir (tiskovina) za pobotnico odtegljajev je dopolnjen tako, da vsebuje tudi vprašanja in podatke, ki bodo omogočili večini delavcev, da ga uporabijo kot "return". Ta dopolnjena tiskovina nosi znak W-2 (Rev.).

Ta način prijave bo mogel uporabiti vsakdo, čigar dohodek ne presega \$5000, in sestoje le iz plač, ki so razvidne s pobotnice za odtegljaje. Vsi drugi davkoplačevalci pa bodo morali deklarirati svoj dohodninski davek na tiskovini "Form 1040", ki pa je tudi mnogo bolj enostavna po novem zakonu.

Davkoplačevalec, ki bo uporabil pobotnico odtegljajev za svojo prijavo, jo bo moral izpolniti in odposlati svojemu lokalnemu kolektorju davkov (internal revenue) najpozneje do 15. marca 1945. Kolektor bo izračunal njegove davke, odračunal znesek odtegljajev ter mu poslal po potrebi bodisi račun ali pa "refund" (kredit) za kritje razlike.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Verda Barnes (v sredi), načelnica ženskega oddelka političnega komiteja CIO, se razgovarja s mrs. Gertrudo Behrlejevo, direktorico istega komiteja med dijaki. njen oče, Frank Kingdon, pa stoji pri mikrofoni.

Propaganda v škodo ljudskih interesov

F. A. Vider

Poslednje čase je vzbudil precej javnega zanimanja članek, katerega je napisal William C. Bullitt, prejšnji ameriški poslanik v Franciji in Rusiji, pod naslovom "The world from Rome, the eternal City, fears a struggle between Christianity and Communism", ki je izšel v reviji "Life" dne 4. septembra.

Kakor vsi oni, ki so si pod sedanjim sistemom privatnega izkoriščevanja delovnih mas opomogli do moči in slave, tako, kajpada, tudi mr. Bullitt, katerega ne delajo skrbi ekonomska vprašanja, želi, da te vrste krščanstva ostane na veke. Dasi je Bullittu vsekakor veliko bolj znano, kakor povprečnemu Američanu, o verski svobodi v Rusiji, vseeno strši nevedne mase o nevarnosti brezboštva, katere preti od vzhoda.

Nameni takega pisanja, posebno še od strani človeka, kateri ima za seboj tako odlično diplomatično pozicijo, so očitni, namreč, razrahljati zavezniške vezi med obema državama in ubiti moralo, katero je Rusija dosegla v tej državi in katere je bila plačana z milijoni življenj.

Toda, če hočemo zaupati prominentnim ljudem, ne samo civilnim, ampak tudi odličnim cerkvenim predstavnikom, ki so bili v Rusiji in ob svojem povratku povedali, da je tam verska svoboda in duhovščini dana pravica, da lahko opravlja verske obrede, moramo priti do zaključka, da je ton Bullittovega članka zgolj propaganda v interesu onega razreda, ki ne orje in ne seje, samo žanje. Pod krinko krščanstva in vere — kar ni lepo in še manj pošteno — se v sedanjih časih vodijo zavajanja, kakršnih zgodovina menda še ne pomni in luč resnice bi radi na vsak način ugasnili, kar se pa ne sme posrečiti!

Da so se ruski komunisti katoliški hierarhiji neznansko zame-

rili, to je znano dejstvo. Ampak ne zato, kakor se hoče javnosti prikazati, namreč da bi bili prepovedali ruskemu "mužiku" moliti in pohajati v cerkev. Zame-ra je prišla valed hujših vzrokov. Sprejeli so namreč zakon, na podlagi katerega ne more v Rusiji nobena verska ali podobna religiozna organizacija lastovati posestva in grmaditi bogastva, kar cerkev dela po drugih deželah in kot je grmadila pod carskim režimom. To je greh v očeh onih, katerim je bogastvo vse; in ta greh, ki je v živ-zadel, ne bo tako hitro pozabljen. Isto se je zgodilo tudi privatnemu kapitalu, za katerega bi bilo sijajno polje v Rusiji, če bi bila tam na krmilu kakšna lutka Romanova.

Ko se je ljudski glas v zavezniških državah glasneje in glasneje slišal po zahtevi druge fronte, so se slišale razne govornice in seveda tudi sumnjenja ni manjkalo. Zahteve po drugi fronti se je iz nespornosti strani zavračalo, češ, da vojaški eksperti že vedo, kdaj bo čas za to. Sedaj pa polagoma prihaja na dan, da je bil angleški ministrski predsednik tisti ekspert, kateri je zadrževal invazijo Francije, toda se je moral končno le vdati pritisku našega predsednika. Zakaj je on hotel "šparati angleško vojaštvo, ni, posebno sedaj, težko uganiti."

V Quebecu, Kanada, sta pretekli teden v veliki tajnosti konferirala predsednik Roosevelt in premier Anglije Churchill. Končno sta vendar povedala, da je med njima prišlo do popolnega sporazuma, da mora biti v tej vojni združen "japonski barbarizam". Do tu je vse prav in se lahko zaneseta na vsestransko podporo demokratičnega mišlečih ljudi za doseg namena. Toda kaj pa je z nemškimi barbarizmom? Ali je milejši od japonskega?

Če pogledamo zgodovino nemškega barbarizma v teku te voj-

ne: v Rusiji, Poljski, Jugoslaviji, Franciji itd., kateri je podprt z neovrgljivimi dokazi, moramo priznati, da japonski barbarizem do sedaj ni niti senca v primeri z nemškimi, toda nemškega barbarizma, če so poročila zanesljiva, se ni obsodilo. Zakaj ne? Mogoče se ga ne sme, ne more ali namenoma ne? Če se ga ne sme, kaj so vzroki? Ako se ga ne sme, kdo je zadaj, da tega ne dopusti? Če se ga ne sme, v čigavem interesu? Grozodejstev v Evropi, za katere je odgovoren nemški barbarizem, ne bodo oprala nobena diplomatska sredstva, česar bi se lahko zavedali državniki na tako odličnih mestih.

Španski diktator in fašist Franco, kateri ima na vesti ti-soče nedolžnih žrtve, je še vedno bližji Churchillu kot na primer Jože Stalin ali maršal Tito.

Ko so se ruske armade ustavile pred Varšavo, da dobijo nekoliko oddiha, da se konsolidirajo in dobijo potrebne zaloge vojnih potrebščin za nadaljnje operacije, je žolto časopisje takoj zagnalo krik, da so se ustavili namenoma zato, da bo poljska obrambna armada v Varšavi od Nemcev potolčena. Sedaj tam divjajo strahoviti boji, ki se dajejo — kot se poroča — primerjati z boji pred Stalingradom, pa nemške armade, ko to pišemo, še niso premagane. Ko pa so Rusi vdrli na Balkan, so se pojavili Bullitti, ki so pričeli s ščuvanjem proti Rusiji. Sedaj so se pa zopet obrnili in zahtevajo, da gre Rusija takoj nad Japonec. Taka je politika tistih, ki hočejo ljudstvo za vsako ceno obdržati v ekonomski sužnosti, toda premalo je še takih, ki to vidijo in pravilno umevajo to politiko.

Govor kralja Petra Jugoslovanom

Kralj Peter II. je 12. septembra 1944 podal v urbo-hrvatskem jeziku preko BBC iz Londona sledeči značilen govor:

"Dragi moji Srbi, Hrvati in Slovenci!

V teh odločilnih in za Jugoslavijo velikih dneh, z zmagnosno armado Sovjetske unije na eni strani in Velike Britanije in Združenih držav na drugi strani naših meji, ko se je zarja svobode končno pričela, pozivam vse Srbe, Hrvate in Slovence, da se zedinijo in pristopijo k narodni osvobodilni vojski pod vodstvom maršala Tita.

Moja vlada je pod svojim predsednikom, doktorjem Ivanom Šubašičem, v polni moji vednosti in odobranju zaključila važne in koristne razgovore s to našo narodno vojsko, ki je enodušno priznana, podprta in zalagana od strani naših velikih zaveznikov, Velike Britanije, Sovjetske unije in Združenih držav Amerike.

Samo tako zedinjeni v borbi boste v stanju obvarovati neokaljeno čast in slavo Jugoslavije in da z odločno zmago kronate ono slavno venčano legendu junastva in ljubavi svobode, ki vam je že davno pridobila navdušenje sveta.

Z vašo enotnostjo in bratskim sodelovanjem boste uničili vse sovražnikove načrte, tako da bo naša domovina dosegla svojo drago odkupljeno svobodo in poleg ostalih Združenih narodov in celokupnega svobodoljubnega človeštva krenila k srečnejši bodočnosti miru in pravice.

Nikdo, ki je pričakoval ali še zmirom pričakuje podpore od sovražnika na račun interesa svojega lastnega naroda in njegove bodočnosti in ki ostane še dalje gluhi temu pozivu, ne bo izbegnil žiga izdajalca pred svojim narodom in pred zgodovino.

S tem poročilom strogo obsojam zlorabo imena kralja in avtoriteto krone, s katero je napravljen poskus, da se opravi sodelovanje s sovražnikom in da se tako izzove nesloga v našem narodu, ki je v polnem teku svoje borbe in v najtežjih dneh svoje zgodovine, od česar je mogel koristiti samo sovražnik.

S spoštovanjem onim, ki so padli, pozdravljajoč vašo borbo in izražajoč svojo hvaležnost našim velikim zaveznikom, vas pozivam, da razširjenih sre pričakate zmagnosno zavezniško armado, ki pride, da vas podpre pri polni ustitvitvi osvobojenja

Slovenski ameriški narodni svet

3935 W. 26th Street, Chicago 23, Ill.

RAČUN ZA MESEC AVGUST 1944

Bilanca v banki dne 31. julija \$20,215.46
Ročna blagajna 11.65

\$20,227.11

Dohodki:			
Podruž. št. 7, SANS, Little Falls, N. Y.	\$	100.00	
" " 8, " West Newton, Pa.		13.20	
" " 9, " Willock, Pa.		11.22	
" " 12, " W. Aliquippa, Pa.		39.40	
" " 15, " Springfield, Ill.		6.53	
" " 24, " Virden, Ill.		3.67	
" " 30, " Sharon, Pa.		100.00	
" " 32, " Cleveland, Ohio		12.00	
" " 33, " Acemtonia, Pa.		50.00	
" " 41, " Fontana, Calif.		25.00	
" " 45, " Sheboygan, Wis.		2.00	
" " 47, " Pueblo, Colo.		5.00	
" " 53, " Johnstown, Pa.		5.00	
" " 60, " Chicago, Ill.		183.12	
" " 63, " Brooklyn, N. Y.		9.00	
" " 78, " Bridgeville, Pa.		26.00	
" " 86, " Elizabeth, N. J.		4.00	
" " 88, " Brooklyn, N. Y.		6.60	
" " 91, " Chisholm, Minn.		3.00	
" " 94, " Hostetter, Pa.		10.00	
" " 97, " Newark, N. J.		2.00	
" " 98, " Export, Pa.		10.00	

Prispevki poslani po Glasu Naroda	12.50
Diana Magajna, Harrisburg, Pa.	5.00
Prispevke nabral Ludvik Mutz, Brooklyn, N.Y.	3.00
Lokalni odbor ZOJSA, Milwaukee, Wis.	50.00
John Kobi in Carl Gerlovich, Duluth, Minn., nabrala prostovoljnih prispevkov	12.50
Društvo št. 120 SNPJ in Anton Gantar, Gallup, New Mex., prostovoljni prispevki	22.00
Društvo št. 313 SNPJ in Frances Kochevar, prostovoljni prispevki	27.22
Valentin Yugovich, Rock Springs, Wyo., prostovoljni prispevki	16.00
JPO-SS št. 53, Braddock, Pa.	25.00
Prispevki nabral Anton Kochevar, Ellwood City, Pa.	20.00
F. R. Vavpotich, New York, N. Y.	8.70
Rose Selak in društvo št. 388 SNPJ, Star City, West Virginia	60.00
John Dezelak, Nokomis, Ill., nabral med tamkajšnjimi rojaki	10.00
Frank Vidmar, Lyons, Ill.	50.00
Društvo št. 558 SNPJ, New Waterford, N. S., Canada	20.00
Frank Meglich \$2.00, Mary Tavzel \$1.00, New York, N. Y.	3.00
Mary Suglich, E. Riverdale, Md., \$9.00, in društvo št. 760 SNPJ, Washington, D. C., \$17.00	26.00

Dohodki za avgust..... \$ 997.96

\$21,224.77

Izdatki:			
Najemnina urada	\$	50.00	
Telefon in telegrami		10.63	
Razsvetljava		1.00	
Tiskovine		61.80	
Stroški seje izvršnega odbora (julij 1944)		47.50	
Stroški seje izvršnega odbora (avgust 1944)		214.10	
Potni stroški odbornikov po opravkih		308.40	
Poštnina		100.37	
Za ureditev pesmi		25.00	
Plača uslužbenca (5 tednov)		162.25	
Naročnina		18.00	
Izročeno JPO-SS (poslal V. Yugovich, Rock Springs, Wyo.)		8.00	
Uradne potrebščine		1.35	

Skupni izdatki \$ 1,008.40

Bilanca v banki 31. avgusta 20,206.44

Ročna blagajna 9.93

\$21,224.77

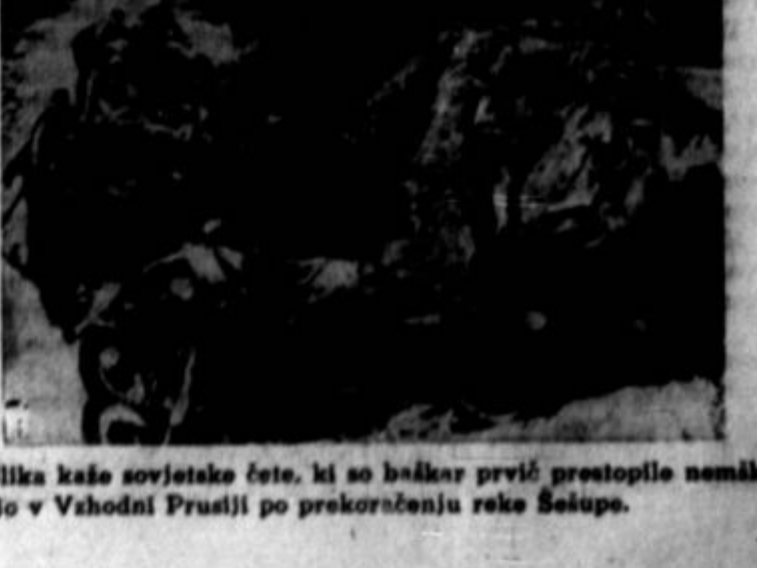
Mirko G. Kuhel, tajnik. Vincent Cankar, blagajnik.

naše domovine.

Naj živi naša velika, svobodna in federativna Jugoslavija!"

General Ristić postal minister

London. (ONA). — V Londonu je bilo objavljeno, da je bil imenovan general Borislav Ristić za ministra vojne, mornarice in zrakoplovstva v vladi dr. Šubašića.

Slika kaže sovjetske čete, ki so bačkar prvič prestopile nemško mejo v Vzhodni Prusiji po prekoračenju reke Šešupe.

Nes velikega bombnika tipa B-29 je zavil v dim, ki se dviga iz goreče tovarne, katero je bombardiral v Anianu, Mandšuriji, kjer se je druga svetovna vojna resnično začela.

GORNJE MESTO

POVEST IZ ZAGREBSKEGA ŽIVLJENJA

EPISAL

BOGOMIR MAČAJNA

(Nadaljevanje)

V Gornje mesto se je te dni naselila neka prekrasna godbenica, poudarjam 'godbenica' — Smeh. — "Slovenka, z imenom Marija." — "Živela Marija!" — "Povem vam pa, da je ona resnična svetnica!" Zasmehal se je z lažjo v smehu, da družba ni vedela, ali bi prasnala v smeh in je strmela vanj. — "Ona je sklenila ljubiti vse ljudi enako, posebno pa Slovence." — "O, bravo, bravo!" — "A jaz, dragi tovariši, prijatelji," — Simon se je kar dušil v prečuden smehu — "sem jo vzljubil, vzljubil sem jo z vso nesrečo svoje duše in mi je sedaj, kot da me bela smrt grabi z belo roko za dušo." — "Živel Simon!"

"Jaz pa bom igral na gosli v tolažbo tem črnim dnem." — "Gosli v roke, Simon! Gosli v roke!" Rinili so se k njemu in ga dvignili na mizo. Simonov smeh je bil sedaj hudobno vesel. Vsi so se strnili v krog okoli njega in nastal je zopet hrup. Široko je imel Simon odprta usta in lasje so mu štrleli naprej. Stisnil je gosli tesno pod brado do vratu. Naenkrat je vztrepetal in upri oči nekam daleč skozi steno. Obraz mu je dobil čudne, kremenite poteze in violina je pričela peti med gluho tišino, ki je hipoma nastala. Tiho, tiho, kot pesem iz daljine, kot čarobna piščalka, kot pesem angela, ki je skrit ob nebesni sinjini za belim oblakom, je pela violina, pela je dolgo in zvoki so se krepili v vrisk, kot da je zapelo tisoč skritih duš naenkrat. V Simona so strmeli vsi, od Anice, ki je prišla iz točilnice, do Mancike, ki si je grizla ustnice, in do Erike, ki je skoraj neslišno zajokala.

Hipoma je Simon strelal glavo. "Zakaj ne plešete?" je zaklical besno in pričel igrati poskočnico. Med poskočnico je sam stopical po mizi. Nastal je hrup in bučanje. Simon je skočil, ne da bi prenehal igrati, na stol in na tla k Nikolaju. "Igraj!" mu je zaklical. Nikolaj je stisnil prste v pesti in začel z njimi biti po tipkah. Vsa soba se je zavrtela — ne v parih, vsak zase, edino Mancika in Malči sta obsedeli.

"Ubogi Simon," je rekla Mancika. Malči se je sklonila čez mizo: "O Mariji pa bi res ne smel govoriti tako noro!"

"Simon je danes, toda samo danes norec. Kdo ve, če bo po polnoči še. Malči prosim te, spremi ga domov," je odgovorila Mancika. Malči je prikimala. Ko je Simon omahnil poleg Mancike na stol, mu je še rekla ta: "Stanujem v prelepi ulici Mošinskega, osemnajsta številka. Skozi vrt levo. Krilani mi je rekel, da se preživljam sam. Zdi se mi, da boš prišel v težke razmere. Pridi tedaj k meni po denar in si ne delaj predsodkov! Ne misli, da ti hočem povrniti nemilo v pesmi na ta način. Tistega ne bom pozabila in se bom maščevala drugače, tako kakor se znam maščevati samo jaz." Simon jo je pogledal s čudnim pogledom. Odikmal je še, da ga ne bo, nato mu je glava omahnila čez rob na mizo. Bilo je krog enajstih. Regina je pobrala nekaj rož iz vaz, jih splela v venec in jih položila Simonu na glavo. Na mizo pred njega pa je postavila gosli in lok počez.

9.

Vsi so odšli. Ostali so samo Simon, Malči in Anica. "Prinesi mi takoj črne kave," je naročila Malči Anici. Ko je Anica prinesla kavo, je Malči vzela venec z njegove glave.

"Simon! Simon!"

Dvignil je glavo in strmela vanjo z kalnimi očmi.

"Anica, prinesi še čašo vode!"

Malči je namočila robec v vodo in ga stisnila Simonu na čelo. Simon se je polagoma zavedel. Kot otroku mu je naslonila Malči skode-

lico kave na usta. "Pij!" Pil je. "Koliko je ura?"

"Tri. Drugi so vsi odšli."

"Pojdem tudi jaz."

"Da, domov pojdeš, da se prespiš. Spremim te."

Ubogal je in vstal. Toda na vratih se je okrenil, šel nazaj do mize, razdelil tam rože na dva šopa in izročil enega Malči, enega Anici. To je delal brez besede, v nekakem snu. Potem je ponudil Malči roko, kot da hoče voditi on.

Po ilici so hitele samo še samotne gručice. Ko sta dospela do onega mesta, kjer je zvečer govoril s stražnikom, je rekel:

"Ne vem, kako da mi je bilo poprej vse tako jasno, ko sem govoril z njim. Silno so mi bili napeti živci. Zazdelo se mi je, da mu lahko prečitam vsako misel. Sam ne vem, kako je to mogoče. Toda dober človek je."

"Kdo?"

"Stražnik."

Malči je mislila, da se mu blodi od vinjenosti, in ni odgovorila, toda on je nadaljeval: "Mogoče, da ni vse samo telo. Ko sem spal ob mizi, sem videl, da duša do duše ne pozna razdalj. Slišal sem, kako je ona iz Gornjega mesta govorila nekaj, ne spominjam se, kaj. Tudi Danica ni mrtva, ampak samo spi. Ni mrtva, ni, ni, ni! Sedaj čutim, da ni mrtva. Kaj si rekla, Malči?"

"Nič nisem rekla."

"Ni prav, da si mirna in da ti je dobro, ko kadiš cigarete. Jaz ti nič ne verjamem, da si mirna. Le dušo imaš iz železa in biješ po njej dan na dan. Ti bi rada imela otroka, si mi rekla, kaj?"

"Ne, rekla sem, da on ni vreden biti mož tiste, ki bi naj bila mati njegovih otrok."

"Otroka imeti ni zlo. Otroka ne imeti, je zlo. Misliš, da moraš ostati brez otroka, če je tvoj mož lump? Ti si pa že skoraj kakih trideset let stara. Tisti stražnik zelo ljubi svojega otroka, toda žene nima, vdovec je."

"Zakaj mi to pripoveduješ?" je vprašala Malči in se zasmehovala z veselim smehom.

Simon jo je pogledal s kalnimi očmi. Ves je bil naslonjen nanjo in padel bi, da ga ni podpirala. Illica se je v polkrogu vila naprej in naprej in se čudno zibala pred njim.

"Eden kadi cigarete, drugi pije vino. Prav je tako. Jaz nisem bil nikdar pijan, Malči, a danes sem in kdo ve kolikokrat bom še. Toda drugič bom šel tudi pijan lahko sam. Danes me podpiraj ti. Hvala ti, Malči!"

"Tvoja bol je še sveža. Pa imaš komaj tri in dvajset let. Tebi bi ne bilo treba piti. Ko se tvoja bol ustali, bo v tvojem srcu prostora za mnoge velike stvari."

"Na koncu vrvice le križ visi," je odgovoril sanjavo, "na koncu vrvice življenja. Hamletu ni bilo rešitve, sebe in druge je pogubil. Dante je varal samega sebe in je bežal za belo senco odrešenja skozi pekel v nebesa in se ni zavedal, da ga preganjajo po zemlji takega, kot je bil, človeka ubogega, ki bo našel mir šele, ko se bo zemlja zgrudila na njegovo truplo. Veš, kdo je bil Stavrogin? Ti ne veš? Nosil je strašno črno dušo, ves živ je je bil. Lahko bi gibal množico svojega ljudstva in je vedel, da bi jo lahko. Ni se bal niti pekla niti nebes. Oboje je nosil v sebi in vendar se je klavirno obesil v podstrešju."

"Cankar pa se ni hotel obesiti. Tudi on je doživel vse težke stvari in je nosil v sebi pekel in nebo. Vendar so bile njegove oči žalostne, ko je bil pregledaj poklican, da odide od svojega ljudstva."

(Dalje prihodnjič.)

ČRTICE

(1911-1913)

IVAN CANKAR

MLADOST

Zadnjič sem se vozil iz Ljubljane proti Vrhniki. V zgodnji pomladi je bilo, dihalo je v čistem zraku po velikonočnih praznikih. Vlak se je dremaje zibal skoz rjavo ravan; iz dolgih njiv na mahu je dehtelo vroče življenje; na obronkih polhovgraških hribov se je v soncu belil brezno sneg.

Tam na Viču je vlak presegal cesarsko cesto. Ko sem ugledal to široko belo progo tik pod seboj, me je vsega presunilo, zgrabilo mi srce s trdo pestjo. Po cesarski cesti je hodil človek, ki sem ga poznal.

Mlad je bil, majhen in droben. Stopal je urno, z lahkimi, skoro plešočim korakom, ne zato, da bi se mu kam mudilo, temveč zato, ker je bil mlad. Na lizah se mu je poznalo in oči so razodevale, da ni bogat, ne sit in da se ga je zgodaj oklenila mrzla družica. Skrb. Toda iz

udrtih oči je sijajno odsevala bleščeča lepota pomladanskega solnca, razpokane ustnice, kruha željne, so se smehljale od same nebeske sreče. V njegovem srcu so bile pesmi, slajše, veselejše od tistih, ki so kipele iz razoranij njiv v višave.

Šel je na velikonočne počitnice. Spetoma ni pomislil, ni hotel pomisliti ne na Ljubljano, ne na Vrhniko. Ni šel na počitnice, šel je iz ječe v ječo, vmes pa je bila široka, svobodna pot, je bilo početje polje, je bilo visoko, brezmejno nebo, je bila mladost.

Kakor je hodil lahkotno, se ga je tam nekje blizu Brezovice polotila čudna utrujenost.

"Morda je le glad!" je pomislil smehljaje. Zakaj utrujenosti bi ga bilo sram, glada pa je bil vajen.

Kraj poti je curkjal studenec iz lesene cevi v korito, ki je bilo polno do roba. Fant se je sklonil in je pil. Nato je legel na

mehko, toplo zemljo, ki je bila vsa posuta s cvetočim telohom. Nekaj časa je mežikal v sonce in zdelo se mu je, da mu prijazno odmežkuje. Ko so ga nebeški pozdravi že skeleli v oči, je legel na trebuh ter je vzel iz suknjice drobno rumenkasto knjigo, nemški prevod iz Shakespearije tragedije o Tretjem Rihardu. Takrat se ni znal dobro nemški, ali to je bilo njemu in tragediji v prid. Gledal je silne ljudi in silne prigode kakor skoz pajčolan. Počasi, z ogromnimi, težkimi kretnjami so se premikale v daljavi donebene sence. Govorile so jezik, ki ga v dnu drhtečega srca vse do kraja razumel, čeprav so posamezne besede čudno zvenele, njemu tuje in nenaturno. Za pajčolanom je besnel v viharju veličasten, strahoten požar; in on je občutil v boli in sladkosti, kako padajo iskre v njegovo dušo ter vžigajo nov plamen.

Visoko je bilo sonce, ko se je vzdignil, bolj utrujen nego sploščen. Izpreletela ga je misel, ki se ji je sam nasmehnil.

"Možje so kvartali za kraljestva, otroci pa omagujejo na poti iz Ljubljane do Vrhnike!"

In kaj je bil veselejši njegov korak.

"Kaj bi ta nespodobna malo-

TOULON BLAST HITS NAZI WARSHIP

THIS LATEST radiophoto of Tactical Air Force bombers giving Toulon harbor a blasting was taken just as the B-25 Mitchells had scored direct hits on the German battleship Strasbourg as well as several other ships and submarines. Arrow indicates one ship that had temporarily escaped but got its medicine later. Signal Corps Radiophoto.

dušnost! Bog je bil natočil vsakemu človeku dvojne kelihov; jaz sem bil pomotoma zgrabil naprej za pelin, ostane mi nedotaknjena še vsa medicala!"

Blizu Loga, pod Holmom je ugledal kmetstvo hišo in se je začudil ves radosten.

"Slepec, da še nisem videl te lepote! Tisočkrat sem šel mimo, kakor žejen popotnik mimo studenca, pa se nisem ozrl!"

Star kmetijski dom, pobeljen, s slamo krit, se je žarko lesketal, v poldanskem solncu. Do vrat so vodile visoke, zidane stopnice; vrata so bila rdeča, oknice so bile zelene, nagelj in rožmarin. Sence so se topile v prevročo svetlobo, črte in oblike so trepetale, prelivala se nemirno druga v drugo.

Popotni fant je legel onkraj ceste v razor. Ob tistih časih je nosil po vseh poti s seboj papir za risanje. Preden je potegnil prvo rahlo črto, je risal z očmi in srcem. Skrbljivo, skoraj strahoma je meril in ugibal, kako bi vodil roko, da bi ustvarila podobo, ob kateri bi pozneje občutil vso tisto sladkost, kakor jo je občutil v trenutku, ko je bil prikrvrat z radostnim začudenjem ugledal to lepoto. Tedaj ni bilo zanj na svetu ničesar več; ne gladi, ne utrujenosti, ne sovražnih ljudi, ne dni, polnih ponižanja, ne zadušljivih sanj. Ničesar ni bilo več, bil je samo še nebeški žar, ki se je z belega kmetkega doma izlival v njegovo dušo ter jo polnil do vrha z nepopisno, bolešno srečo.

Ležal je in risal, dokler se ni solnce nagnilo za hrib. Ko je vstal ter si ogledal svoje delo, je občutil, da je dobro.

Lica so mu zažarela in obšlo ga je mahoma prav posebno poželjenje, kakor ga dotle ni poznal. Ozrl se je, da bi ugledal človeka; ne morda, da bi mu pokazal podobo in da bi se pobahal, temveč . . . kar tako; da bi ga prijazno pozdravil in da bi mu nekaj povedal, nekaj veselega, karkoli.

Ko se je napotil dalje, mu je

prišlo močno pritiskati na čelo in na senca.

"Tudi to je glad, samo glad!" je pomislil. Bilo mu je nadležno, žalosten pa ni bil; veliko bolj bi ga motilo, če bi bila cesta blatna, ali če bi viseli pusti oblaki nad mahom. Pot se je spustila v ravni črti proti Vrhniki; že se je prikazala na holmu Sveta

Razni mali oglasi

DELO DOBI 5 MOŽ
v
splošnem skladišču

in zavijati pakete. Stalno delo. Dobra plača. Oglasite se pri:

Vaughan Seed Store

601 W. Jackson Blvd.

RAD BI SE SEZNANIL

Slovenec bolj priletne starosti bi se rad seznanil s Slovenko bolj priletne starosti in brez otrok, in si želi lep dom in mirno življenje. Jaz imam lep dom. Naj piše na naslov: SLOVENEK, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill. —(Adv.)

PRODA SE 3 stan. po 4 sobe vsak, zidana hiša. Peč gorkota. 2341 No. Leavitt.

SLUŽKINJA, 25 do 45 let stara, lahko delo, 2 odrasli oseb, dobi svojo sobo, kopalnico in radio. Dobra plača in stalno delo. Kličite: Village 6258.

PLAČAMO V GOTOVINI TAKOJ za avtomobile, troke in wrecks
AMERICAN AUTO PARTS & SALVAGE CO.
7008 Cottage Grove Ave.
Phone Hyde Park 2154

MOŠKE IN ŽENSKO

Nočni hišniki in hišnice. Kratke ure, dobra plača. Moderna uradna poslopja.

Oglasite se v sobi 1405

7 W. Madison St., vogal State St.

NA 2122 IOWA ST. se proda 3 stan. 4 sobna zidana hiša in lesena garaža. Lastnik. Pojasnila na 4854 School St.

PRODA SE zidana, 3 stan. po 4 sobe hiša. 2 kari garaža. \$5.200, takoj je plačati \$1.000. Pojasnila v prvem nadstropju, 1106 No. Marshfield.

YANK PATROL IN FRENCH ALPS

ADVANCING ALONG THE ALPS toward Briançon, ancient stronghold and one of the highest and oldest towns in France, Yanks on patrol move cautiously through a village on the heels of Nazis fleeing an earlier encounter. Notice the snow on the distant slopes.

Trojica, vsa bleščeča v večerni zarji.

Kraj ceste je stala starodavna furmanska krčma. Kadar je prišel popotni fant tam mimo, je začutil mehko, božajočo toploto v srcu; umeril je korak ter potisnil klobuk sunkoma naprej. Ali bo stala na pragu, ali bo slonela ob oknu, ali pa se, Bog daj srečo, prikaže celo na cesti. Obrazek — en sam smehljaj; vesel, srečen, poln ljubezni; ne ljubezni naravnost in samo do njega; nikoli niti pomislil ni, da bi bilo kaj takega mogoče; toda vsa mu je bila podoba tiste prave ljubezni, ki blagoslovila solnce na nebu in bilko na loki, vmes pa tudi njega, srečnega popotnika.

Če je slonela ob oknu, se je nasmehnila in je pokimala z glavo; on je odzdravil, tudi sam se je nasmehnil ter šel dalje zvižgajoč.

Če je stala na pragu, je pozdravila z obrazom in z roko.

"Dober dan!"

Njen glas je bil tenak in sladak, kakor ministrantov zvonček.

"Dober dan!" je odzdravil popotni fant in je šel dalje; bilo pa mu je, kakor da sta si bila povedala vse polno lepih zgodb.

Če pa je stala na cesti; sta si segla v roko in sta si pogledala naravnost v oči in nista izpregovorila besede. Njena roka, drobna, topla ptička, je za hip ležala v njegovi; srce se je naskrivaj poljubilo s srcem.

Tako so gledale popotnika mo-

je oči, vse zameglele, od spoznanja ranjene. In občutil sem,

kaj se pravi, biti žalosten do

smrti.

(Dalje prihodnjič.)

MARSEILLAISE

NOTED opera star Lily Pons sings "La Marseillaise" at a celebration in New York City, marking the liberation of Paris by the French forces of the Interior. Many members of the French colony left the streets for churches to pray as the news was received.

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vsa—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojavnila daje vodstvo tiskarne
. Cene smerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue • Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in priložiti eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno letno naročnino. Ker vsi člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tehnik, se jim to priloži k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tehnik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado	\$6.00	Za Chicago in okolice je	\$7.50
1 tehnik in	4.80	1 tehnik in	6.30
2 tehnika in	3.60	2 tehnika in	5.10
3 tehnika in	2.40	3 tehnika in	3.90
4 tehnika in	1.20	4 tehnika in	2.70
5 tehnikov in	nič	5 tehnikov in	1.50
Za Evropo je		\$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plam in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.

2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družita št. _____

Naslov _____

Ustavite tehnik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. družita št. _____

3. _____ Čl. družita št. _____

4. _____ Čl. družita št. _____

5. _____ Čl. družita št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐